

Innlandet Fylkeskommune
Postboks 4404 Bedriftssenteret
Kompetanse og tannhelse
2325 HAMAR

Deres ref.	Vår ref.	Saksb.	Arkivkode	Dato
2024/10076-22	24/1933-4 24/27329	Erik Habberstad	/A40/ :	28.06.2024

Framtidig videregående skole- og tilbudsstruktur i Innlandet - høringsuttalelse fra Stange kommune

Vi viser til brev av 02.05.2024.

Stange kommune har i kommunestyremøte den 19. juni behandlet høringsuttalelse knyttet til framtidig skole- og tilbudsstruktur i Innlandet fylkeskommune.

Vedtak:

1. Kommunestyret i Stange kommune slutter seg til felles høringsuttalelse fra Hamarregionen om ny skole- og tilbudsstruktur i Innlandet fylkeskommune som vedlagt.
2. Kommunestyret vil særlig fremheve at det er uakseptabelt at Jønsberg videregående skole legges ned.

Vedtaket innbefatter også et tilleggsnotat som følger vedlagt i tillegg til den felles høringsuttalelsen fra Hamarregionen.

Med vennlig hilsen

Erik Habberstad
Næringssjef

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Svar på denne henvendelsen kan sendes sikkert gjennom [Edialog](#) vis til sak: 24/1933

Vedlegg:

Høringsuttalelse Hamarregionen – Framtidig skole- og tilbudsstruktur Innlandet
Tilleggsnotat Stange kommunestyre 19.06.2024

Stange kommune	Telefon	Mail og nett	
Postboks 214 2336 Stange	62 56 20 00	post@stange.kommune.no www.stange.kommune.no	Org. nr. 970 169 717

Høringsuttalelse, VGS Innlandet

De fire kommunene Ringsaker, Hamar, Stange og Løten er Innlandets mest befolkningsrike region og Innlandets mest sentrale vekstregion.

De videregående skolene i disse fire kommunene har både en tilbudsstruktur, elevplasser, faktisk elevgrunnlag og ansatte som utgjør en godt balansert helhet. Skolene i Hamarregionen utfyller hverandre på en god måte til beste for elevene i regionen og tilhørende regioner. De enkelte skolenes særpreg gjør Hamarregionen totalt sett til en velfungerende utdanningsregion med et utdanningstilbud både innen yrkesfaglige og studiespesialiserende retninger.

Kommunene Ringsaker, Hamar, Stange og Løten gir derfor et felles høringssvar på invitasjonen fra Innlandet fylkeskommune. Kommunene har tre grunnleggende perspektiver på saken:

1. Alle regioner skal og må ha et utdanningstilbud på videregående skolenivå.
2. Elevtallsutviklingen og søkning til videregående skoler i Hamarregionen må gjenspeiles i skoletilbudet.
3. Vi aksepterer ikke en nedleggelse av tilbudet ved Jønsberg videregående skole i en av landets viktigste jordbruksregioner.

Alle regioner skal og må ha et tilbud på videregående skolenivå

Denne saken handler om å etablere en økonomisk bærekraftig skole- og tilbudsstruktur for Innlandet som helhet. Siden den statlige finansieringsmodellen for videregående skoler er basert på faktiske elevtall, betyr det i realiteten at saken handler om Innlandets elevtall og den demografiske utviklingen i Innlandet som helhet og i de enkeltvis regioner. Innlandet er ikke en enhetlig fylkeskommune - variansen er betydelig mellom de forskjellige regionene! Det må hensyntas når fremtidig skolestruktur skal planlegges.

Hamarregionen, med kommunene Ringsaker, Hamar, Stange og Løten, stiller seg bak prinsippet om at hver enkelt region skal ha et utdanningstilbud på videregående skolenivå. Hamarregionen erkjenner samtidig at det er behov for å gjøre betydelige grep for at Innlandet som helhet skal ha en skole- og tilbudsstruktur som er tilpasset både dagens demografiske situasjon, men aller mest – de demografiske prognosene for de kommende 10-20 årene.

Hamarregionen har ingen foretrukken modell når det gjelder de tre alternative modellene beskrevet i saksframlegget.

På grunn av videregående skole sin andel av Innlandet fylkeskommune samlede økonomi, handler denne saken i realiteten om den **økonomiske bærekraften** for Innlandet fylkeskommune som helhet. Inntektssystemet er slik at fylkeskommunen får

mindre i kompensasjon som følge av færre 16-18-åringer i fylket. I perioden 2020 – 2024 gikk kompensasjonen til Innlandet ned med 128 millioner kroner. Elevtallene er gått ned og det forventes ytterligere nedgang i årene som ligger foran oss. De grepene som fylkeskommunen nå gjør for de videregående skolene i Innlandet, må sikre vedvarende kvalitet i utdanningen for elevene, skape langsiktige stabile strukturer og robuste fagmiljøer for de kommende 10-20 årene. Konsekvenser av å gjøre for små grep nå, er at diskusjonen kommer opp igjen om få år. Det vil kunne få negative følger, både for fylkeskommunens administrasjon, politisk ledelse, ansatte i skolene og ikke minst elevene.

I Hamarregionen har skolene langt **færre ledige elevplasser** enn i alle de øvrige regionene i Innlandet. Statistisk sentralbyrå (SSB) sine befolkningsframskrivninger¹ viser oss at det bare er Hamarregionen og Lillehammerregionen som vil ha vekst utover på 2030-tallet. Hamarregionen vil derfor ikke akseptere at det eventuelt defineres som et premiss at alle regionene må nedjustere tilbudet, om enn i ulik grad.

Elevtallsutvikling og søkning til videregående skoler i Hamarregionen må gjenspeiles i skoletilbudet

Førsteønskesøkere	Totalt søkertall			Søkertall m/ungdomsrett		
	mars '20	mars '24	Endring	mars '20	mars '24	Endring
Hamar Katedralskole	1 351	1 350	-0,1 %	1 247	1 256	0,7 %
Ringsaker vgs	788	878	11,4 %	720	809	12,4 %
Storhamar vgs	581	653	12,4 %	480	545	13,5 %
Stange vgs	449	417	-7,1 %	426	404	-5,2 %
Jønsberg vgs	195	220	12,8 %	142	175	23,2 %
Hamarregionen	3 364	3 518	4,6 %	3 015	3 189	5,8 %

Hamarregionen ligger pr. 2023 og 2024 allerede over MMMM-alternativet (middelalternativet) fra 2022 (og betydelig over elevtallsutviklingen beskrevet i saksframlegget).

I saksframlegget til fylkesutvalget 30/4-24 gis tallgrunnlag («forventede elevkull 16-18-åringer») som grovt **underestimerer elevtallsutviklingen** i Hamarregionen. Fylkeskommunens framstilling er basert på tall fra Grunnskolenes Informasjonssystem (GSI). Disse indikerer at det er 3 004 16-18-åringer i 2023, mens det faktiske tallet ble 3 330. Befolkningsstatistikken viser dermed at det allerede pr. 1.1.23 var over 300 flere 16-18-åringer i Hamarregionen enn hva som sto i saksutredningen, dvs. også høyere enn framskrivningene gjort av SSB. Pr. 1.1.2024 har tallet økt ytterligere. Utfra de erfaringene vi ser allerede nå må SSBs befolkningsframskrivninger legges til grunn fremfor GSI-beregninger for Hamarregionen. Vi registrerer også at SSBs modeller og prognoser ikke klarer å fange opp den faktiske befolkningsveksten som har skjedd i Hamarregionen de siste årene. Dobbeltspor Oslo-Hamar som ferdigstilles i 2029, men som allerede i 2027 får

¹ Basert på SSBs framskrivninger fra 2022. SSB legger fram nye befolkningsframskrivninger 5. juni 2024.

tilnærmet doblet antall persontogavganger, vil antagelig bety ytterligere befolkningsvekst i regionen.

Generelt ser vi at befolkningsveksten i Hamarregionen fortsetter også inn i 2024. Tallene fra SSB for første kvartal viser at Hamarregionen økte innbyggertallet med 315 personer, dvs. over halvparten av veksten for hele Innlandet fylke (548 personer).

Demografi 16-18-åringer

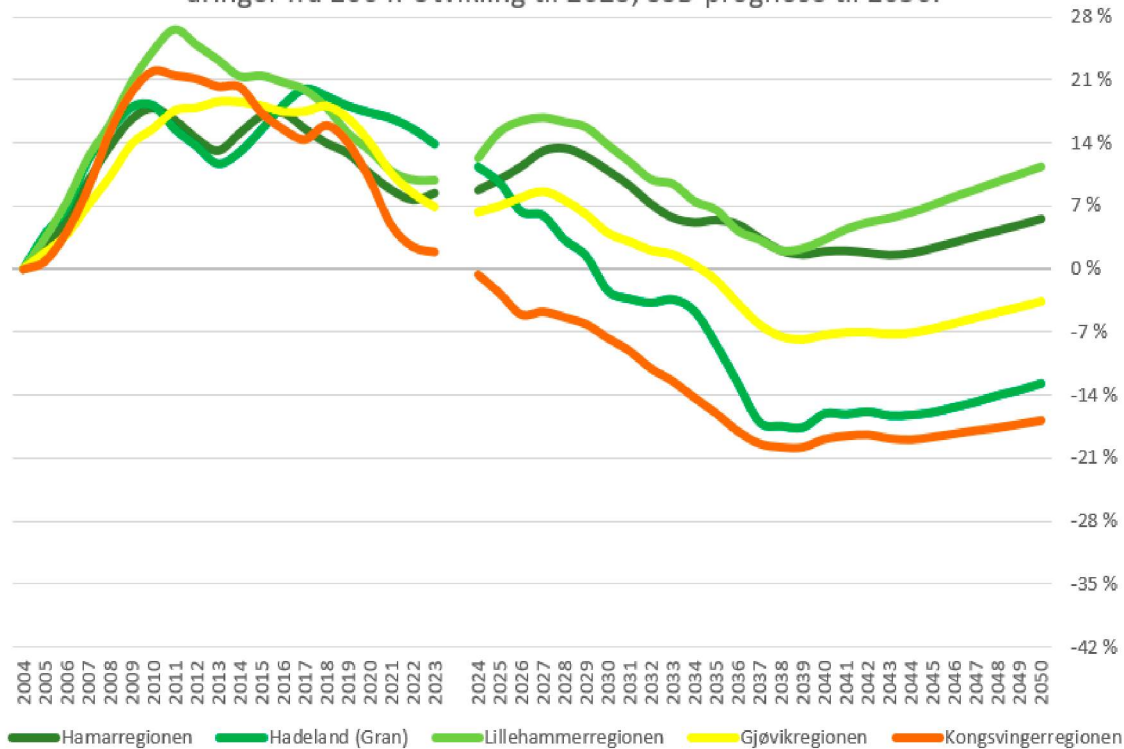
I perioden 2020 – 2024 har det vært vekst i Hamarregionen (+ 114), Sør-Østerdal (primært Elverum) (+ 36) og Lillehammerregionen (+ 20). I alle andre regioner i Innlandet har det vært en nedgang i antall 16-18-åringer. Siden saken handler om behovet for å tilpasse skoletilbudet til faktisk elevtallsutvikling, vil en eventuell nedskalering av tilbudet i regioner med positiv elevtallsutvikling innebære en ytterligere forverring av den økonomiske bærekraften. Dette vil bety behov for oppbygging av nye skoleplasser andre steder med de konsekvenser det har ift. økte investeringsbehov og skoleskysskostnader.

Region	16-18 åringer i regionen		Endring 2020 - 2024	Endring i prosent
	2020	2024		
Gjøvikregionen	2 503	2 427	-76	-3,0 %
Hadeland (Innlandet)	540	507	-33	-6,1 %
Hamarregionen	3 262	3 376	114	3,5 %
Kongsvingerregionen	1 657	1 580	-77	-4,6 %
Lillehammerregionen	1 388	1 408	20	1,4 %
Midt-Gudbrandsdal	463	414	-49	-10,6 %
Nord-Gudbrandsdal	685	620	-65	-9,5 %
Nord-Østerdal	562	534	-28	-5,0 %
Sør-Østerdal	1 361	1 397	36	2,6 %
Valdresregionen	607	605	-2	-0,3 %
Totalt Innlandet	13 028	12 868	-160	-1,2 %

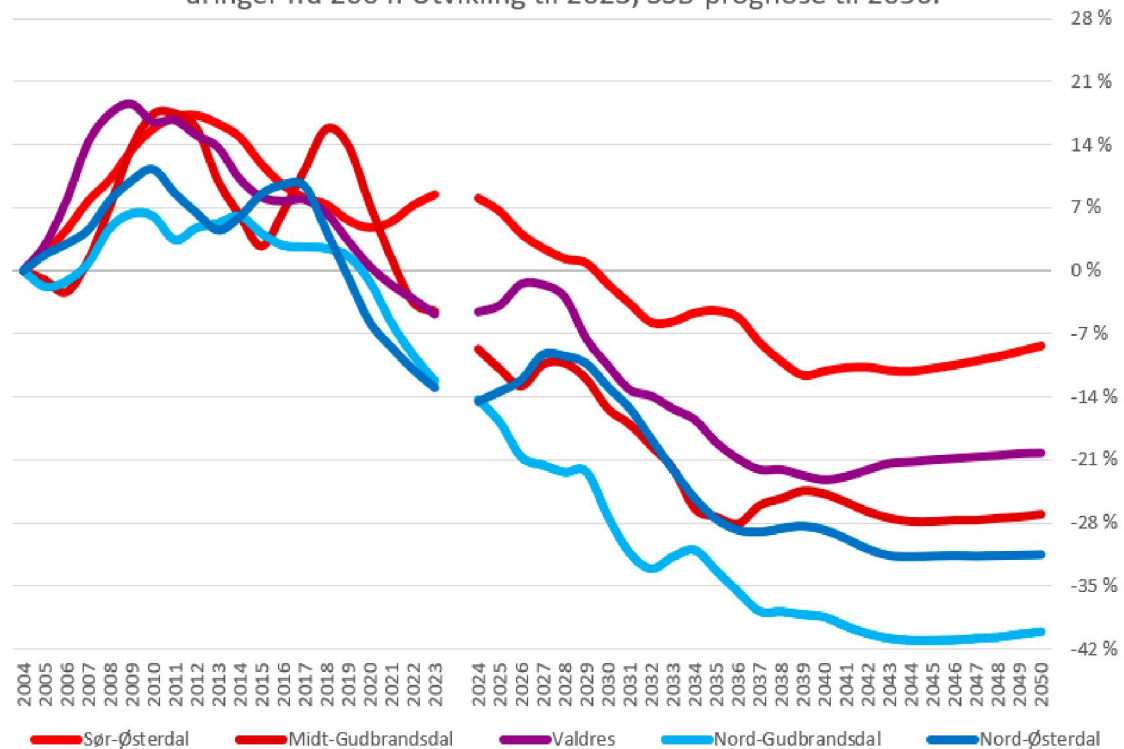
Mer enn hver fjerde innlending i alderen 16-18 år bor i Hamarregionen. Som tabellen over viser, har det i perioden 2020 – 2024 vært en **økning på 3,5 prosent** i et fylke som samlet sett har en nedgang i denne aldersgruppen. Det er derfor kritisk å opprettholde et godt videregående skoletilbud til elevene i regionen. Skolene i Hamarregionen utfyller hverandre på en god måte til beste for elevene i regionen og tilhørende regioner. De enkelte skolenes særpreg gjør Hamarregionen totalt sett til en velfungerende utdanningsregion med utdanningsretninger både for de som skal rett ut i regionens næringsliv og de som skal studere videre.

Demografien endrer seg raskt mellom regionene. SSBs framskrivninger viser at forskjellen vil fortsette å øke fremover. Hamarregionen og Lillehammerregionen vil ha positiv vekst i 16-18-åringer i hele perioden fram til 2050. For alle de øvrige regionene i Innlandet vil det bli en nedgang.

Innlandet - Mest sentrale regioner. Akkumulert endring i 16- til 18-åringer fra 2004. Utvikling til 2023, SSB-prognose til 2050.

Innlandet - Minst sentrale regioner. Akkumulert endring i 16- til 18-åringer fra 2004. Utvikling til 2023, SSB-prognose til 2050.

De videregående skolene i Hamarregionen

Skolene i Hamarregionen - Ringsaker vgs., Hamar katedralskole, Storhamar vgs., Stange vgs. og Jønsberg vgs. - tilbyr elevene i regionen et variert utvalg av studieprogrammer, både for elever som skal studere videre og for de som skal rett ut i regionens nærings- og arbeidsliv. Skolene har samlet sett høy søkning, god akademisk kvalitet og gode yrkesfaglige utdanninger med sterke bånd til regionens bedrifter og organisasjoner. Det tette samarbeidet med regionens næringsliv gir elevene mulighet til å få praksiserfaring som er verdifullt for utdanningen og jobb etter endt utdanning. Skolenes særpreget gjør at de tiltrekker seg elever både på tvers av kommunegrenser og regioner.

Både fylkeskommunen og vi kommunene i Hamarregionen er opptatt av å styrke laget rundt elevene. I regionen er det gode skolehelsetjenester for aldersgruppene fra 5-20 år. Samhandlingen med skolene er en nøkkel og skolehelsetjenestene bidrar aktivt i grupper og i undervisning på skolene. Både innen psykisk helse, rus, seksualundervisning og «russeundervisning» gjennomføres det samtalegrupper og det er egne behandlingssamtaler for de med symptomer for psykisk lidelse. Skolehelsetjenesten er opptatt av å jobbe helsefremmende og forebyggende med ungdommene i de videregående skolene i regionen.

Vi aksepterer ikke en nedleggelse av tilbudet ved Jønsberg videregående skole i en av landets viktigste jordbruksregioner

Jønsberg videregående skole ligger i et jordbruksområde med mange aktive gårdsbruk. I Hamarregionen finner vi aktører som Graminor, Geno, Norsvin, TYR, Mattilsynet m.fl. Dette er viktige institusjoner/virksomheter for landbruket som Jønsberg samarbeider med og bruker aktivt i undervisningen. Høgskolen i Innlandet, avdeling Blæstad, har og ønsker et enda tettere samarbeid med Jønsberg. Forskningsprosjekter på dyrking og i fjøs, samt teknologisamarbeid fremheves. Jønsberg videregående skole er en vesentlig leverandør av studenter til Blæstad. Jønsberg har også tett samarbeid med ungdomsorganisasjoner som Norges Bygdeungdomslag og 4H. Begge disse har sitt grunnlag i landbruksnæringen.

Administrasjonen i fylkeskommunen skriver i sitt notat om Jønsberg (19.04.2024) at elever vil velge bort landbruksfag dersom det ikke er tilbud i regionen. Videre sier notatet at en nedleggelse av Naturbruk ved Jønsberg sannsynligvis vil føre til en neddimensjonering av det totale utdanningstilbudet innenfor landbruk og dyr i Innlandet. Dette understøttes av de ulike næringene innen jordbruk vi har vært i kontakt med. I den regionen hvor det bor desidert flest ungdommer i Innlandet, i kombinasjon med flest aktive gårdsbruk, vil en slik utvikling være svært negativ.

Jønsberg har elever fra Ringsaker, Hamar, Stange og Løten kommuner og fra Østerdal og Solør; 318 elever fra Hamarregionen og 90 elever fra andre regioner, hvorav 56 fra Solørregionen.

Jønsberg er en kompakt utdanningsinstitusjon som det er gjennomført store investeringer i de senere årene. Oppgradering av internat, TIF-bygg,

undervisningsbygg og bygging av nytt drivhus beløper seg til en investering på ca. 100 millioner kroner.

Skolen har med sin størrelse mulighet til å kombinere økologisk dyrking med konvensjonell, og det er den eneste skolen med gartneri som gir læreløp for gartnere etter 2+2 modellen. Skolen har også en gjennomføring på tett opp mot 100 % på naturbruk.

Stortinget vedtok 18. april 2024 et mål om at Norge skal ha en selvforsyningsgrad for mat på 50 % innen 2030. Totalberedskapskommisjonen har også påpekt at forsyningssikkerheten for mat er kritisk i forhold til beredskap. Kunnskap om matproduksjon blant nordmenn er lav og synkende. Agri Analyse/ NIBIO sin rapport viser en selvforsyningsgrad på bare 39 % de siste tre årene. Vi mener en nedleggelse av Jønsberg, eller en svekkelse av tilbudet på skolen, vil forsterke denne trenden og undergrave Stortingets vedtak.

Ut fra gjeldende læreplan vil det ikke være mulig å erstatte Jønsberg videregående skole med skolestedene i Solør videregående skole. Elever fra Solør som ønsker utdanning innen husdyrhold vil da sannsynligvis måtte velge skolested Lena/Valle og dermed få lenger reisevei. Imidlertid vil Jønsberg kunne ha kapasitet til å undervise elevmassen som i dag går på Naturbruk ved Sønsterud.

Det er fremhevet i underlaget at gårdsbruk i Hamarregionen er normalt relativt lett omsettelige. Imidlertid er det grunn til å tro at eiendommen er vanskelig å selge på grunn av en stor bygningsmasse som ikke er egnet for normal gårdsdrift. Dette gjelder spesielt internatet, kantinen og undervisningsbygget som det vil være vanskelig å forsvare en etterbruk på.

Tilleggsnotat høring – Framtidig videregående skole- og tilbudsstruktur i Innlandet, Stange kommune

Fremtidig skole- og tilbudsstruktur i videregående skoler

Forslaget til høringsuttalelse for videregående skoler i Innlandet ble ferdigstilt ultimo mai i tråd med frister for behandling i de fire kommunenes formannskap og kommunestyre. I etterkant av dette har det framkommet informasjon som underbygger og forsterker vurderingene i Hamar, Ringsaker, Stange og Løtens felles høringsuttalelse. Dette gjelder

- Notat fra Fylkeskommunedirektøren til Hovedutvalg for utdanning og Fylkesutvalget 30.05.24 som beskriver konsekvensene av de politiske tilleggsalternativene Fylkesutvalget vedtok å sende ut på høring.
- Oppdaterte befolkningsprognoser for kommuner fra SSB (5. juni).

Dette notatet oppsummerer hovedtrekkene i nevnte saksunderlag.

Vedr. de foreslåtte tilleggsalternativene

Fylkesutvalget vedtok 30.04.24 å sende flere alternativer til ny skole- og tilbudsstruktur ut på høring, i tillegg til de alternativene som ble lagt frem av fylkeskommunedirektøren.

Administrasjonen i fylkeskommunen har gått gjennom de ulike tilleggsalternativene og vurdert konsekvensene av disse. Fylkesadministrasjonens gjennomgang viser at det å avvikle et skolested eller en skole ikke vil være mulig i noen av tilleggsalternativene dersom man tar utgangspunkt i dagens arealer ved de skolene det er foreslått å flytte tilbud til. En avvikling av et skolested eller en skole, og flytting av disse tilbudene til de skolene som er foreslått, vil ha store økonomiske konsekvenser i form av økte kostnader til nybygg/større ombygginger.

Ett av punktene i tilleggsalternativene er at naturbruk ved Solør videregående skole opprettholdes ved at Jønsberg videregående skole avvikles. Hamarregionens felles høringsuttalelse argumenterer sterkt for at Jønsberg vgs må bestå. Jønsberg har høy søkning. Søkningen til naturbruk ved Jønsberg har vært stabil over tid og det er høy oppfyllingsgrad.

Fylkeskommunedirektøren skriver at en nedleggelse av naturbruk ved Jønsberg sannsynligvis vil føre til en neddimensjonering av det totale utdanningstilbudet innenfor landbruk og dyr i Innlandet fylkeskommune. En nedleggelse av tilbudet ved Jønsberg videregående skole vil gi økt press på gjenværende utdanningstilbud i regionen. Erfaringene som fylkeskommunen har med elevenes søkemønster, tilsier at flertallet av elevene sannsynligvis vil søke seg til andre tilbud i Hamarregionen fremfor å søke naturbruk ved de andre skolene.

Fylkeskommunedirektøren skriver i sitt notat at det «*ikke er hensiktsmessig å flytte et tilbud fra en skole med høyt elevtilfang til en skole som trenger flere søkere*».

Fylkesadministrasjonens erfaringer er at ungdommer prioriterer skole foran utdanningstilbud. Notatet oppsummerer videre at «*Hedmarken er ett av de største landbruksområdene i landet, og det har vært ansett som viktig at regionen har en naturbruksskole der elevene får opplæring og dyre- og planteproduksjon*».

Demografiutviklingen

Kommunedirektøren støtter i stor grad fylkeskommunedirektørens notat, bortsett fra demografiutviklingen som beskrives: I notatet opprettholder fylkeskommunedirektøren at forventet elevnedgang i Hamarregionen er på 8 % fra 2023 til 2038. Dette er omtalt i Hamarregionens felles høringsuttalelse.

I etterkant av høringsuttalelsen er SSBs nyeste befolkningsframskrivninger klare. I saksframlegget til fylkeskommunen oppgis at det i 2038 er et forventet elevkull i Hamarregionen på 2757 16-18-åringer. SSBs framskriving nå viser et forventet elevkull på 3241 i 2038, altså et elevgrunnlag i Hamarregionen på nesten 500 flere elever enn i saksframlegget. Dette gir en vekst i elevtallet i Hamarregionen på 7,9% sammenlignet med 2023.

SSB beregner befolkningsframskriving annethvert år. Basert på folketallsutviklingen fra 2022-framskrivingen, har SSB økt forventede 16-18-åringer i Hamarregionen i 2038 fra 3082 til 3241. Disse oppdaterte prognosene er en tydelig indikator på at befolkningsutviklingen i Hamarregionen utvikler seg raskere enn SSB tidligere har beregnet

Ringvirkninger av landbrukets leverandørindustri.

Menon Economics gjennomførte i 2016 en studie for å se på ringvirkninger av landbrukets leverandørindustri. Denne viste at landbruket da kjøpte varer og tjenester for 23 milliarder kroner i året, hvorav 18 milliarder ble levert av norske leverandører. På dette tidspunktet, før fylkessammenslåing, hadde Hedmark den største sysselsettingsvirkningen. Jordbruket alene(landbruk eks. skogbruk) sto for i underkant av 20 milliarder (ca 85%).

Ut i fra Menons ringvirkningsmodell la dette grunnlaget for ca 17.000 sysselsatte i leverandørindustrien til næringen i Norge. Hedmark stod for i underkant av 2.000 av disse.

Fylkeskommunedirektøren fremhever at en nedleggelse av naturbruk ved Jønsberg, sannsynligvis vil føre til en neddimensjonering av det totale utdanningstilbudet innenfor landbruk i fylket. Det er sannsynlig at dette også vil gå utover sysselsettingen i landbruket og i leverandørindustrien til denne næringen.

Kilde:

<https://www.felleskjopet.no/globalassets/media/dokumenter/menon-rapport-ringvirkninger-av-landbrukets-leverandorindustri.pdf>

Kommunestyret understreker viktigheten av å opprettholde Jønsberg videregående skole i tråd med fylkeskommunedirektørens vurderinger i notat av 30.05.24. Kommunestyret legger til grunn at fylkeskommunen hensyntar SSBs oppdaterte befolkningsprognoser for regionene i Innlandet, som viser en vekst i elevtallet i Hamarregionen på 7,9%.

En nedleggelse av Jønsberg vil true sysselsettingen innen landbruket og leverandørindustrien knyttet til denne.